

Sateenkaarinuoren kohtaaminen nuoriso- työssä

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Julkaisun laji	Valmistumisaika
Henna Tirkkonen	Opinnäytetyö, AMK	2025
Janina Korhonen	Sivumäärä	
	28+15	
Työn nimi		
Sateenkaarinuoren kohtaaminen nuorisotyössä		
Tutkinto ja koulutusala		
Sosionomi (AMK), Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Orimattilan nuorisopalvelut		
Tiivistelmä		
<p>Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten määrä on kasvussa, ja heidän hyvinvointinsa sekä asemansa on heikommassa tilassa kuin heidän ikätovereillaan. Haavoittuvan aseman vuoksi, heidän yhdenvertaisuutensa toteutumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota sosiaali- ja terveyspalveluissa.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli perehtyä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvan nuoren kohtaamiseen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä laadittiin opas nuorisotyöntekijöille aiheeseen liittyen. Toimeksiantajana toimi Orimattilan nuorisopalvelut, jossa koettiin tarvetta saada lisätietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyen. Oppaan tarkoituksena oli tukea ja vahvistaa nuorisotyöntekijöiden tietämystä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä, jotta hän voi ymmärtää ja huomioida paremmin moninaisuutta työssään. Oppaasta luotiin digitaalinen versio, jonka voi myös tulostaa. Oppaassa käydään läpi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvää sanastoa, kannustetaan kyseenalaistamaan yhteiskunnan normeja, pohtimaan omaa seksuaalisuutta, jonka kautta voi asettua nuoren asemaan sekä sitä, että miten ammattilainen voi luoda tilan, jossa sateenkaarinuorilla on turvallista olla.</p> <p>Aineistoksi valikoitui suomen- ja englanninkielisiä tutkimuksia, artikkeleita sekä ajantasista tietoa tarjoavia nettisivuja. Yhtenä suurimpana nettisivulähteenä käytettiin ihmisoikeus- ja sosiaalijärjestö Seta ry:n nettisivuja, koska sieltä löytyi Suomen tämän hetken ajantasaisin ja kattavin tieto seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä.</p>		
Asiasanat		
seksuaalivähemmistöt, sukupuolivähemmistöt, sateenkaarinuoren kohtaaminen, moninaisuus nuorisotyössä		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Henna Tirkkonen Janina Korhonen	Thesis, UAS	2025
	Number of Pages	
	28+15	
Title of Publication		
Interacting with a Rainbow Youth in Youth Services		
Degree, Field of Study		
Bachelor of Social Services (UAS), Health Care and Social Services		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Orimattila Youth Services		
Abstract		
<p>The number of young people belonging to sexual and gender minorities is increasing, and their well-being and social status are generally poorer compared to their peers. Due to their vulnerable position, special attention must be paid to ensuring their equality in social services and healthcare.</p> <p>The aim of this thesis was to explore how to appropriately encounter a young person who belongs to a sexual or gender minority. This produced a guide for youth workers. The commissioner was Orimattila youth services, which had expressed a need for more information about sexual and gender minorities. The purpose of the guide was to support and strengthen youth workers' understanding of sexual and gender minorities, enabling them to better recognize and embrace diversity in their work. A digital version of the guide was created, which can also be printed. The guide covers terminology related to sexual and gender minorities, encourages questioning of societal norms, and invites reflection on one's own sexuality as a way to better empathize with the position of young people. It also provides guidance on how professionals can create a safe and inclusive space for LGBTQ+ youth.</p> <p>The material used included both Finnish and English-language studies, articles, and up-to-date information from various websites. One of the primary online sources was the website of Seta, a Finnish human rights and social advocacy organization, as it provides the most current and comprehensive information in Finland regarding sexual and gender minorities.</p>		

Keywords

sexual minorities, gender minorities, interacting with a rainbow youth, diversity in youth work

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Opinnäytetyön tausta	1
1.2	Yhteistyökumppanin kuvaus.....	1
1.3	Tavoite ja tarkoitus	2
2	Sateenkaareva nuoruus.....	3
2.1	Nuoruus ja kehitystehtävät	3
2.2	Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus	3
2.3	Sateenkaarinuorten asema Suomessa.....	6
3	Sateenkaarinuoren tukeminen	9
3.1	Tuen tarpeet ja niissä tukeminen.....	9
3.2	Nuorisotyö nuoren tukena	12
3.3	Ammattilaisen kohtaamisosaaminen	13
3.4	Moninaisuuden huomiointi työpaikalla	15
4	Opinnäytetyön toteutus	17
4.1	Toiminnallinen opinnäytetyö lineaarisen mallin mukaan	17
4.2	Tavoitteen määrittely	17
4.3	Suunnittelu	18
4.4	Toteutus	18
4.5	Arviointi	19
5	Yhteenveto	20
5.1	Tavoite ja tulokset	20
5.2	Eettiset näkökohdat ja luotettavuuden tarkastelu.....	20
5.3	Jatkokehittämismahdollisuudet.....	20
	Lähteet	22

Liite 1. Opas sateenkaarinuoren kohtaamiseen

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön tausta

Opinnäytetyön aiheena on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien nuorten kohtaaminen nuorisotyössä. Nuorilla tarkoitetaan kaikkia alle 29-vuotiaita (Nuorisolaki 1285/2016, 3§). Aihe on ajankohtainen, koska yhä edelleen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvat nuoret kokevat syrjintää, kiusaamista ja väkivaltaa (European Union Agency For Fundamental Rights 2024, 18–23). Myös maailmalla tällä hetkellä puhututtaa useiden valtioiden konservatismiin kasvu (Buchholz 2024). Vaikka viime vuosikymmeninä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien asema Suomessa on parantunut lainsäädännön toimien avulla, he ovat edelleen haavoittuvassa ja muita heikommassa asemassa yhteiskunnassa. Yksilön vähemmistöstressiin puuttuminen ei ole riittävää, vaan muutoksen on kohdistuttava myös yhteiskuntaan. (Jaskari & Keski-Rahkonen 2021.)

Euroopan Unionissa yli kolmasosa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista henkilöistä kokee syrjintää jokapäiväisessä elämässään. Myös vähemmistöihin kohdistunut väkivalta ja häirintä on lisääntynyt. Internetissä leviää laajalti väärää tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä, ja monet kertovat kohdanneensa internetissä usein vihamielistä kommentointia vähemmistöjä kohtaan. Koulut ovat ottaneet vähemmistönuoriin kohdistuvan kiusaamisen vakavammin, mutta edelleen kaksi kolmesta vähemmistönuoresta kertoo kokevansa kiusaamista. Lisäksi yli kolmasosa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvista henkilöistä kertovat harkinneensa itsemurhaa. Nuorilla, transsukupuolisilla, ei-binäärisillä ja sukupuoleltaan moninaisilla on todennäköisimmin itsetuhoisia ajatuksia. (European Union Agency For Fundamental Rights 2024, 18–23.) Suomessa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kokema kiusaaminen on yleisempää kuin cissukupuolisten tai heterojen kokema kiusaaminen, verrattuna kaikilla koulutusasteilla. Kiusaaminen on kuitenkin yleisintä yläasteikäisten piirissä. (Opetushallitus.)

THL:n kouluterveyskyselyjen tulosten mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien nuorten määrä on kasvanut perusopetuksessa sekä toisen asteen koulutuksessa. (THL a; THL b.) Haavoittuvan aseman takia, heidän yhdenvertaisuutensa toteutumiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota sosiaali- ja terveysalalla (THL 2025).

1.2 Yhteistyökumppanin kuvaus

Yhteistyökumppanina toimii Orimattilan kaupungin nuorisopalvelut, johon otimme yhteyttä ja sovimme tekevämme oppaan moninaisuuden huomioimisesta. Nuorisopalveluissa on

huomattu lisääntynyt tarve seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen huomioimiseen ja työntekijöiden tietoisuuden lisäämiseen aiheesta.

Orimattilan nuorisopalveluihin kuuluvat perusnuorisotyö, koulunuorisotyö sekä etsivä nuorisotyö (Orimattila nuorisopalvelut a). Perusnuorisotyössä tarjotaan vapaa-ajan toimintaa nuorille 6. luokkalaisista ylöspäin. Nuorisotilalla järjestetään esimerkiksi tapahtumia ja teemailtoja sekä loma-aikoina tarjolla on leiritoimintaa. Koulunuorisotyössä työntekijä toimii yläkoulussa nuorten arjessa mukana. Hänen kanssaan voi keskustella arjesta, perheestä, koulusta tai mistä tahansa mieltä askarruttavasta asiasta. Hän ryhmäyttää nuoria, toteuttaa tapahtumia ja tiedottaa harrastusmahdollisuuksista. Etsivä nuorisotyö on siellä missä nuoretkin liikkuvat ja voi olla nuorten tukena esimerkiksi erilaisiin palveluihin hakeutuessa. (Orimattila nuorisopalvelut b; c; d.)

1.3 Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten tietoisuutta kohtaamisosaamisesta. Tarkoituksena on luoda työntekijöille opas seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvan nuoren kohtaamiseen.

Opas toimii käytännön työkaluna ammattilaisille, jotka työskentelevät esimerkiksi sosiaali-, terveys- tai nuorisopalveluissa. Oppaan sisällöt pohjautuvat ajankohtaiseen tutkimustietoon sekä valtakunnallisen ihmisoikeus- ja sosiaalialan kansalaisjärjestö Seta ry:n tarjoamaan tietoon. Oppaassa tuodaan esiin käytännön vinkkejä ja esimerkkejä, jotka tukevat turvallisen tilan luomista ja syrjinnän ehkäisyä arjen kohtaamisissa.

2 Sateenkaareva nuoruus

2.1 Nuoruus ja kehitystehtävät

Nuoreksi luokitellaan 0–29-vuotiaat (Nuorisolaki 1285/2016, 3§). Nuoruusiällä tarkoitetaan psykososiaalista kehitystä lapsesta – aikuiseksi, jolloin lapsen identiteetti kehittyy fyysisen, sosiaalisen, kognitiivisen, kulttuurisen ja persoonallisuuden osalta. Kehitystehtäviä ovat muun muassa itsenäistyminen, oman ruumiinkuvan, seksuaalisuuden ja seksuaalisen identiteetin jäsentäminen sekä oman maailmankuvan, moraalien ja ideologian kehittäminen. (Korhonen 2021.)

Nuorena identiteetti kehittyy valtavasti, jolloin ihmisen yksilöllinen käsitys itsestään muoutuu. Tärkeitä kehitysalueita ovat muun muassa sukupuoli- ja seksuaali-identiteetin kehitys. Omaa sukupuoltaan tai seksuaalista suuntautumistaan ei voi valita. Lapsella on oikeus kasvaa identiteettinsä mukaiseen seksuaalisuuteen tai sukupuoleen. Tämän lisäksi jokaisella on oikeus määritellä tai olla määrittämättä itseään. (Santalahti 2024a.)

Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa henkilön omaa kokemusta sukupuolestaan. Sukupuoli-identiteetin kehittyminen on psykofyysissosiaalinen prosessi, johon vaikuttavat hormonitoiminta sekä fysiologiset ja geneettiset tekijät. Kasvu etenee portaittain ja muokkautuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Santalahti 2024a.)

Seksuaali-identiteetti sisältää monia ulottuvuuksia, kuten tarpeita, arvoja, mieltymyksiä, ilmaisun tapoja sekä suuntautumisen. Seksuaalinen identiteetti vakiintuu vasta varhaisaikuisuudessa, mutta suurella osalla on jonkinasteinen käsitys omasta seksuaalisesta identiteetistään nuoruusikään mennessä. Itsemääräämisoikeus pätee myös seksuaaliseen identiteettiin. Sosiaalinen seksuaalinen identiteetti kulkee käsi kädessä seksuaali-identiteetin kanssa, jossa ihminen kokee kuuluvansa tiettyyn ryhmään ja sen mukaiseen identiteettiin. (Santalahti 2024a.)

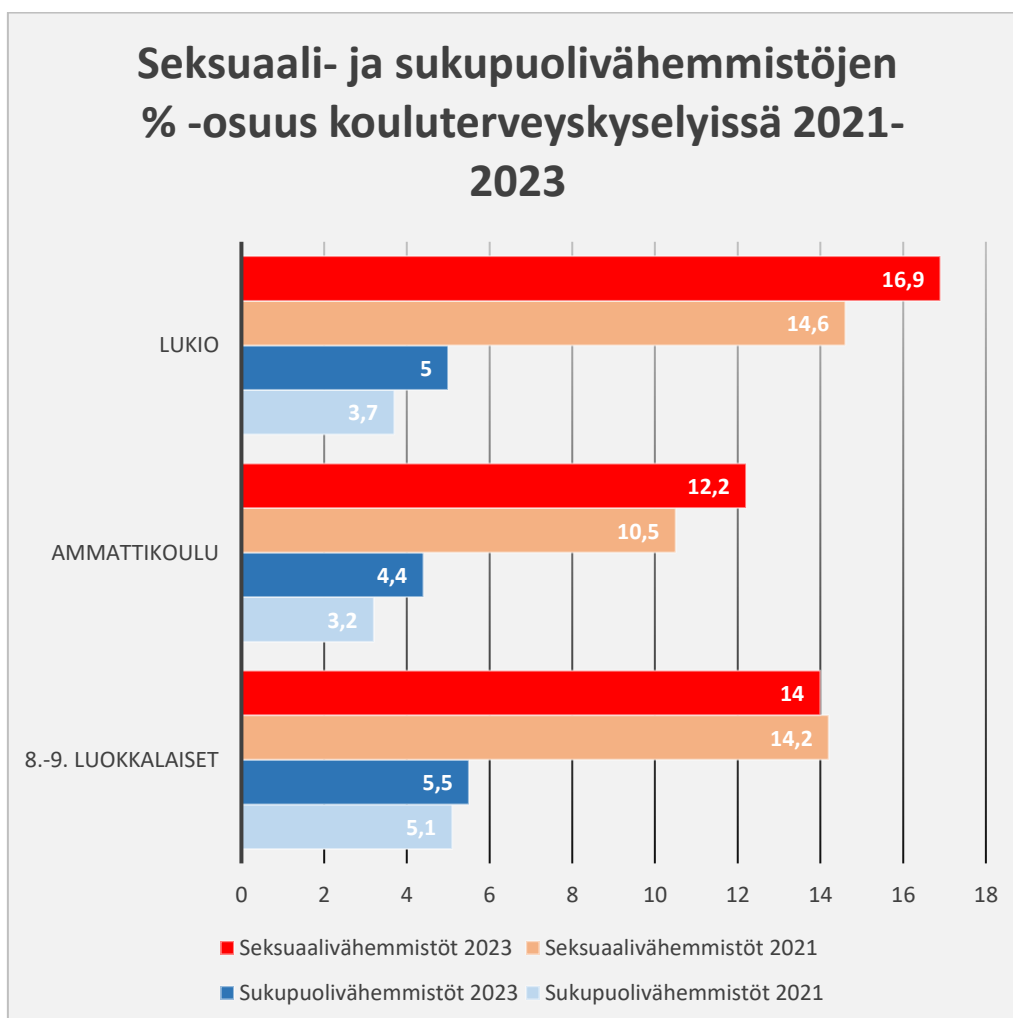
Kehitykseen voi kuulua eri vaiheita, kokeiluja ja hämmennystä. Nuoret tarvitsevat aikuisten tukea oman seksuaali- ja sukupuoli-identiteetin etsimisessä sekä ristiriitaisuuden käsitelyssä. (Santalahti 2024a.)

2.2 Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus

Seksuaalinen suuntautuminen tarkoittaa, että keneen tuntee vetovoimaa emotionaalisesti tai fyysisesti. Määrittelyssä huomioidaan yleensä oma sekä vastapuolen sukupuoli. Seksuaalinen suuntautuminen, halu ja mielenkiinto voivat muuttua iän, itsevarmuuden ja elämäkokemuksen myötä. Seksuaalisuus on siis muuttuva ominaisuus, joka harvoin pysyy täysin

samana läpi eliniän. Sukupuolen moninaisuudella taas viitataan siihen, että sukupuoli on moninainen laaja ilmiö, joka ei ole jaettavissa kahteen sukupuoleen, kuten naiseen ja mieheen. (Santalahti 2024b.)

THL:n tuottamien kouluterveyskyselyjen 2021 ja 2023 tulosten perusteella seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten määrä on kasvussa, niin kuin kuviosta 1 voi nähdä. Vuonna 2021 seksuaalivähemmistöihin ilmoitti kuuluvansa 14 % perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisista, 15 % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ja 11 % ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. Sukupuolivähemmistöihin koki 2021 kuuluvansa 5 % perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisista, 4 % lukion 1. ja vuoden opiskelijoista sekä 3 % ammattikoululaisista. Vuonna 2023 vastaavasti luvut olivat nousseet 1–2 % melkein kaikissa vertailukohteissa. (THL a; THL b.)

Kuvio 1. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt kouluterveyskyselyissä (mukailtu THL a; THL b)

Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalisen suuntautumisen määrittelyyn on monia käsitteitä, jotka auttavat tutkimaan omaa seksuaalisuutta. Hetero eli heteroseksuaali tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa muita kuin samaa sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan, käytännössä yleensä mies naista tai nainen miestä. Homo eli homoseksuaali tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa samaa sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan. Yleensä homo termiä käytetään miehistä, mutta myös naiset voivat käyttää samaa määritelmää. Lesbo taas tarkoittaa naista, joka tuntee seksuaalista ja/tai tunnepohjaista vetoa naisia kohtaan. Biseksuaali tuntee yleensä vetoa sekä miehiä, että naisia kohtaan. Panseksuaali määritelmä on päällekkäinen biseksuaalisuuden määritelmän kanssa, mutta tarkoittaa, että henkilön vetovoiman kohteen sukupuoli ei ole merkitystä. (Seta 2024a.)

Vähemmän tunnettuja käsitteitä ovat esimerkiksi andro- ja gyne-/femiseksuaalisuus. Androseksuaalisuus tarkoittaa, että ihminen tuntee vetoa maskuliinisiin henkilöihin ja gyne-/femiseksuaalisuus taas, että ihminen kokee vetoa feminiinisiin henkilöihin ilman tarkempaa sukupuolen määrittelyä. Seksuaalisuutta voidaan määritellä myös omni- ja aseksuaalisuuden kautta. Omniseksuaali tuntee vetovoimaa kaikkia mahdollisia sukupuolia olevia ihmisiä kohtaan ja kokee vastakkaisen sukupuolen tärkeäksi tekijäksi. Aseksuaali taas tarkoittaa, että hän kokee tavallisesti hyvin vähän tai ei lainkaan seksuaalista vetovoimaa toisia henkilöitä kohtaan, mutta voivat kokea kuitenkin romanttista, tunnepohjaista ja esteettisiä tunteita toisia ihmisiä kohtaan. Aseksuaali henkilö voi identifioida itsensä myös homoksi, heteroksi tai bi- tai panseksuaaliksi kokemansa vetovoiman kohteiden sukupuolen mukaan. (Seta 2024a.)

Sukupuolen moninaisuus

Sukupuolen moninaisuus tarkoittaa, että sukupuoli on moninainen ilmiö, joka ei ole jaoteltavissa vain mieheen ja naiseen, toisilleen vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen, vaan se ilmenee paljon moninaisemmin. (Santalahti 2024b.) Myös Seta (2024) määrittelee sukupuolen moninaisuuden laajaksi spektriksi, joka ei ole jaettavissa selkeästi kahteen osaan. Sukupuolen moninaisuus sisältää sekä kaikki sukupuolivähemmistöt että -enemmistöt. Jokaisen ihmisen sukupuoli koostuu ainutlaatuisista ja yksilöllisistä piirteistä ja on näin moninainen. (Seta 2024a.)

Cissukupuoli termiä käytetään henkilöstä, joka kokee hänelle syntymässä määritellyn sukupuolen omakseen ja ilmaisee sukupuoltaan kulttuurinsa odotusten mukaisesti. Cissukupuolisen vastakohta on transsukupuolinen, jonka sukupuoli tai sukupuolen ilmaisu ei ole yksiselitteisesti hänelle syntymässä määritellyn sukupuolen ja siihen yleensä kulttuuristen

odotusten mukainen. Transsukupuoliset määrittelevät itse olevansa transihmisiä. (Seta 2024a.)

On myös olemassa henkilöitä, jotka eivät koe mahtuvansa näihin malleihin. Ei-binäärinen sekä sukupuolettomat ihmiset ovat määrittelyiltään lähellä toisiaan. Ei-binäärinen on henkilö, jonka sukupuoli-identiteetti ei sovi jakoon, jossa voi olla vain mies tai vain nainen. Hän voi kokea olevansa molempia sukupuolia tai sukupuoleton. Sukupuoleton tarkoittaa, että henkilö ei koe itsellään olevan sukupuoli-identiteettiä. Myös sanalla queer voidaan kertoa, ettei ihminen halua määrittää omaa seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoltaan. Queer-sanalla on myös poliittinen sekä akateeminen näkökulma ja ajattelumalli, joka pyrkii kyseenalaistamaan yhteiskunnan asettamia sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä normeja. Queer-käsite ei ole neutraali, vaan se voidaan kokea myös loukkaavana. (Seta 2024a.)

2.3 Sateenkaarinuorten asema Suomessa

Ylen artikkelissa (2020) sukupuolentutkimukseen erikoistunut Tampereen yliopiston dosentti Tuula Juvonen ja Turun ihmisoikeus- ja sosiaalialan kansalaisjärjestö Seta ry:n puheenjohtaja Taija Ahlstedt pohtivat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaa. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asema on heidän mukaansa kehittynyt paljon viime vuosina Suomessa muun muassa lakimuutosten läpimenemisellä. Vähemmistöihmiset kuitenkin kokevat edelleen syrjintää, eriarvoisuutta ja vihapuhetta, esimerkiksi median antaman vääristyneen kuvan kautta. (Heimolehto & Sjöblom-Hasselblatt 2020.)

Juvonen uskoo nuorten aikuisten tietämyksen vähemmistöasioista olevan keskimäärin hyvällä tasolla, tietoisuus on lisääntynyt muun muassa ohjelmissa näkyvän moninaisuuden myötä. Tämä on vaikuttanut siihen, että yhä nuoremmat alkavat pohtia seksuaalista suuntautumistaan. Juvosen mukaan vanhemmilla ikäpolvilla taas saattaa olla paljon epätietoisuutta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä sekä asenteita, joiden mukaan sukupuolia on kaksi ja on olemassa vain heteroseksuaalisia. Nuorten asema ei ole helppo tällaisessa ympäristössä. (Heimolehto & Sjöblom-Hasselblatt 2020.)

Suomessa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ja asemaa on vahvistettu, joi-
tain säädöksiä on tehty vasta lähivuosina. Esimerkiksi homoseksuaalisuus poistettiin tauti-
luokituksesta Suomessa viimeisenä Pohjoismaissa vuonna 1981, vuonna 2001 säädettiin
mahdollisuus rekisteröidä samaa sukupuolta olevien parisuhde ja vuonna 2017 astui voi-
maan tasa-arvoinen avioliittolaki. (Linna 2020.) Myös ihmisoikeustoimijoilta kritiikkiä saanut
niin sanottua translakia eli lakia sukupuolen vahvistamisesta uudistettiin vuonna 2023, mitä
ihmisoikeusjärjestö Amnestyn asiantuntija Matti Pihlajamaa kuvailee

ihmisoikeusharppaukseksi. Ihmisoikeusjärjestö Amnestyyn mukaan oikeuksien toteutuminen ja edistysaskeleet vaativat paljon työtä, mutta yhteisössä nähdään voimaa. (Amnesty 2023.) Tällä hetkellä pinnalla on niin sanotut eheytyshoidot ja niiden vahingollisuus. Eheytyshoidoilla pyritään muuttamaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä heteroiksi sekä sukupuolivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä joko naisiksi tai miehiksi. Eheytyshoitojen kieltämistä koskeva kansalaisaloite meni läpi eduskunnassa 28.3.2025 eli hallituksen on alettava lainvalmisteluun. (Muhonen 2025.)

Seksuaalivähemmistöjen oikeudet

Kaikki ihmisoikeudet kuuluvat myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille, mutta oikeustilanne vaihtelee voimakkaasti eri maiden välillä. Sukupuolivähemmistöjen oikeudet ja asema ovat parantuneet viime vuosina, ja esimerkiksi yli 70 maan lainsäädäntö kieltää syrjimyksen seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Silti joissain maissa kriminalisoidaan ja syrjitään seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia, minkä takia on tärkeä ajaa heidän oikeuksiaan. (Ihmisoikeusliitto.) Useat lait ja kansainväliset sopimukset säätävät Suomessa lapsen oikeuksista ja yhdenvertaisuudesta. Oikeudesta yhdenvertaiseen kohteluun säädetään muun muassa yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014, 1§), naisten ja miesten välisessä tasa-arvolaisissa (609/1986, 1§), YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa sekä Suomen perustuslaissa (731/1999, 6§).

Seksuaalioikeudet ovat osa ihmisoikeuksia ja kuuluvat täten kaikille. Seksuaalioikeuksien toteutuminen nähdään niin yksilölle kuin yhteiskunnalle erittäin tärkeänä. Seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan yksilön oikeutta päättää itsenäisesti ja tietoisesti omaan seksuaalisuutensa liittyvistä asioista, oikeutta saada tietoa seksuaalisuudesta, oikeutta suojella itseään ja tulla suojelluksi, oikeutta seksuaali- ja lisääntymispalveluihin, oikeutta näkyä, oikeutta yksityisyyteen ja oikeutta vaikuttamiseen. (Ilmonen ym. 2024.)

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolait velvoittavat kaikkia julkisia toimijoita edistämään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Kaikessa toiminnassa tulee ottaa huomioon sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat. Myös toimintamallit syrjinnän ja häirinnän puuttumiseen ovat tärkeä osa näiden velvoitteiden edistämistä. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen tulee olla suunnitelmallista, ja rakenteita sekä käytänteitä tulee päivittää tarvittaessa. Tavoitteena tulisi olla jokaisen henkilön yhdenvertainen ja oikeudenmukainen kohtelu sekä syrjimättömyys. (THL 2024a.)

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret ovat haavoittuvassa asemassa yhteiskunnan vähemmistöihin kohdistuvien kielteisten asenteiden ja syrjinnän takia.

Jos ympäristön vaikutuksia ei tunnisteta, voidaan sateenkaarinuoret huomaamatta asettaa hankalaan tai muita heikompaan asemaan. Yhdenvertaisuuden toteutumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota niin varhaiskasvatuksessa, opetuksessa, nuorisotyössä kuin sosiaali- ja terveyspalveluissa. Ammatillaiset ovat tärkeässä asemassa tukemassa lapsia ja nuoria, torjumassa syrjintää ja häirintää sekä edistämässä yhdenvertaisuutta. (THL 2025.)

3 Sateenkaarinuoren tukeminen

3.1 Tuen tarpeet ja niissä tukeminen

Sateenkaarinuorilla on tutkimusten mukaan ikäryhmäänsä enemmän kuormittavia tekijöitä hyvinvoinnissa ja mielenterveydessä (THL 2024b). Vähemmistöasema altistaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ylimääräiselle stressille, ja heidän psyykkisen ja fyysisen sairastumisen riski on suurentunut (Jaskari & Keski-Rahkonen 2021). Ympäristön kielteisten asenteiden takia sateenkaarinuoret voivat joutua kokemaan esimerkiksi fyysistä ja henkistä väkivaltaa, syrjintää sekä yksinäisyyttä (THL 2024b). Sateenkaarinuori voi kokea yksinäisyyttä ja erilaisuuden kokemuksia, etenkin paikkakunnilla, joilla ei ole saatavilla vertaistukea tai asenteet vähemmistöjä kohtaan ovat kielteisiä. Moni nuori suunnittelee tällöin muuttoa suurempiin kaupunkeihin hyväksyvän asenneilmapiirin, vertaistuen sekä palveluiden perässä. Koulutuspaikan valinta toivoen muuttoa isommalle paikkakunnalle saattaa johtaa väärään alaan, jolloin sitoutuminen opintoihin voi kärsiä. Myös vähemmistöstressi ja oman identiteetin kanssa kipuilu voivat alentaa opiskelu- ja työkykyä. (THL 2025.)

Tunnistamalla ja vastaamalla nuorten tarpeisiin oikea-aikaisesti voidaan kaventaa hyvinvointieroja. Ympäristöstä saatava tuki ja omana itsenään nähdyksi tuleminen vahvistavat nuoren mielenterveyttä sekä auttavat myönteisen ja arvokkaan identiteetin rakentamisessa. Voimavaralähtöisellä työllä voidaan vahvistaa toimintakykyä tai kannatella lasta haastavissakin tilanteissa. (THL 2024b.)

Kielteiset asenteet ja väkivalta perheessä

Vanhempien tuki on tärkeää jokaiselle lapselle, mutta osassa perheissä kielteiset asenteet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan johtavat siihen, että lapsi ei koe turvalliseksi kertoa omasta identiteetistään tai identiteettiä ei hyväksytä. Sateenkaarinuoret myös kokevat muita enemmän väkivaltaa vanhempien ja huoltajien taholta. Väkivalta voi ilmetä niin fyysisenä, henkisenä kuin seksuaalisena väkivaltana. Väkivallan lisäksi perhe ja läheiset voivat hylätä lapsen, mikä kasvattaa riskiä opintojen keskeyttämiseen ja asunnottomuuteen. Asunnottomuus on yleensä niin sanottua piiloasunnottomuutta, jolloin nuori on kirjoilla lapsuudenkodissa, mutta tosiasiallisesti asuu esimerkiksi ystävän tai sukulaisen luona. Nuori ei välttämättä tunnista tilannettaan asunnottomuudeksi. Riittämättömät taidot itsenäisen elämän taidoissa sekä epävarmuus yöpaikasta voivat pahimmassa tapauksessa altistaa nuoren väkivallalle, kuten vastikkeelliselle seksille. (THL 2025.)

Ammattilaisen on tärkeä tunnistaa väkivallan riski ja ottaa aihe puheeksi matalalla kynnyksellä. Henkinen väkivalta seksuaaliseen tai sukupuoliseen suuntautumiseen voi ilmetä esimerkiksi identiteetin ja itsemäärittelyn sivuuttamisella, kieltämällä keskustelemasta asiasta

tai puhumalla halveksuen tämän identiteetistä. Se voi myös ilmetä pukeutumisen, seurustelukumppanien ja vertaisryhmiin pääsyn rajoittamisella. Lapsen tai nuoren seksuaalista suuntautumista tai sukupuoli-identiteettiä saatetaan koittaa muuttaa seksuaaliväkivallan tai niin sanotun eheyttämishoidojen kautta. Eheyttämishoidot ovat tuomittu monelta psykiatrielta taholta, sillä seksuaali- tai sukupuoli-identiteettiä ei voi muuttaa hoidoilla ja hoidot voivat aiheuttaa henkistä kärsimystä. (THL 2025.)

Sukupuoliristiriita ja dysforia

Jokaiselle kuuluu oikeus sukupuoli-identiteetin määrittämiseen tai määrittämättä jättämiseen. Lapsen tai nuoren ei tarvitse määrittellä sukupuoltaan tarkasti tai pysyvästi. Sukupuolen itsemäärittely voi muuttua elämän aikana ja sitä voi ilmentää monella tavalla. Lapsi tai nuori voi kokea sukupuoliristiriitaa siksi, että hän ei koe sopivansa yhteiskunnan sukupuolittuneisiin normeihin tai ettei hänen syntymässä määritetty sukupuoli vastaa hänen identiteettiään. (THL 2024b.)

Sukupuoliristiriitaan voi liittyä dysforiaa eli voimakasta ahdistusta ja pahaa oloa omaa identiteettiä tai kehoa kohtaan. Sosiaalinen dysforia liittyy sosiaalisiin tilanteisiin, joissa lapsi tai nuori ei tule nähdyksi omana itsenään eli oman sukupuoli-identiteettinsä mukaan. Kehodysforia liittyy omaan kehoon ja sen sukupuolittuneiden piirteisiin kohdistuvaa inhon, ahdistuksen ja vierauden tunnetta. Murrosiän keholliset muutokset voivat pahentaa sukupuoliriitaa ja dysforiaa. Dysforia voi rajoittaa elämää ja johtaa esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden, oman kehon katsomisen tai itsestä huolehtimisen välttelyyn. (THL 2024b.)

Sukupuoliristiriidan ja dysforian helpottamiseksi, tärkeintä on luoda turvallinen tila, jossa voi keskustella ja kuunnella aktiivisesti lasta. Tiedon saaminen sukupuolen moninaisuudesta, sukupuoliristiriidasta ja dysforiasta sekä aikuisen neutraali ja myönteinen suhtautuminen voivat auttaa lasta ja nuorta jäsentämään kokemuksia. Lapsi tai nuori määrittelee itse oman identiteettinsä ja hänen oma kokemuksensa sukupuolesta on hänelle itselleen totta ja tärkeää, eikä sitä tule sivuuttaa tai kyseenalaistaa. Sosiaalinen transitio eli valitsemassaan sukupuolella nähdyn tuleminen parantaa psyykkistä hyvinvointia. Lapsen tai nuoren itsensä valitsema kutsumanimi on osa tätä prosessia. Ammatillaisen on tärkeä kutsua lasta valitsemallaan nimellä sekä tukea sukupuolesta kertomisesta sekä uuden nimen käyttöönotossa. (THL 2024b; THL 2024c.)

Vähemmistöstressi ja itsesyrjintä

Vähemmistöstressi on vakiintunut käsite, jolla kuvataan terveyseroja sateenkaari-ihmisten ja muun väestön välillä. Vähemmistöstressin juurisyy on yhteiskunnassa, jossa normit heteroseksuaalisuudesta ja cissukupuolisuudesta ovat vahvoja. Vähemmistöstressi on

kroonista, sosiaalisista ja rakenteellisista olosuhteista johtuvaa kuormitusta. Stressitekijöitä on useita, muun muassa leimaavat asenteet, kiusaaminen, kokemus vähempiarvoisuudesta ja syrjinnän kokemukset sekä niiden aiheuttama häpeä ja pelko. Vähemmistöstressin erityisenä riskinä nähdään itsetuhoisuus. Yhteiskunnan arvoja, asenteita ja normeja muuttamalla sekä tukemalla sateenkaari-ihmisiä voidaan parantaa heidän hyvinvointiaan. (Jaskari & Keski-Rahkonen 2021.)

Seksuaali- ja sukupuoli-identiteetin hahmottuminen käynnistyy lapsuudessa, ja lapsi voi kokea syrjintää jo kouluikäisestä alkaen. Kokemukset erilaisuudesta sekä ympäristön syrjintä ja kielteiset asenteet voivat luoda lisähaastetta nuoruusiän kehityksessä sekä sisäistettyä itsesyryntää, jolloin lapsi ei hyväksy identiteettiään. Suomalaisilla sateenkaarinuorilla todetaan muita nuoria useammin mielenterveysongelmia sekä haasteita sosiaalisissa suhteissa, koulunkäynnissä, syömisessä ja nukkumisessa. Syrjintä altistaa vähemmistöstressille ja vaikeuttaa positiivisen minäkuvan sekä itsetunnon muodostumista. Suomalaisen kouluterveyskyselyn ja kansainvälisten tutkimusten perusteella vähemmistönuoret ovat muita useammin kiusaamisen, seksuaalisen häirinnän ja väkivallan uhreina. Kokemuksilla on elämänlaatua heikentävä vaikutus. (Jaskari & Keski-Rahkonen 2021.)

On tärkeää, että sateenkaarinuoret saavat tukea haasteisiin, ja mahdolliseen kiusaamiseen ja syrjintään puututaan. Vähemmistöstressiltä voi suojautua erilaisin yksilöllisin ja yhteisöllisin keinoin. Yksilöllisiin keinoihin lukeutuvat itsetunto, persoonallisuus ja resilienssi, ja yhteisöllisiin keinoihin vertaistuki sekä syrjimätön ympäristö. (Jaskari & Keski-Rahkonen 2021.) Tulee huomioida, että lapsi tai nuori voi kuulua useaan eri vähemmistöön yhtä aikaa, jolloin hän saattaa kaivata moniammatillista tukea. (THL 2024b.)

Yksilötasolla stressitekijöihin voidaan vaikuttaa tukemalla nuorta itsensä hyväksymisessä sekä vahvistamalla hänen suojakeinojaan (Jaskari & Keski-Rahkonen 2021). Tärkeintä on, että nuorella on turvallinen, hyväksyvä ja avoin aikuinen, jonka kanssa voi pohtia omaa identiteettiään ja esimerkiksi stressin purkamiskeinoja. Ammattilaisen tulee tukea identiteettityötä, auttamalla rakentamaan identiteettiin liittyviä myönteisiä tekijöitä. On myös tärkeää tuoda ilmi, että ympäristön kielteiset asenteet tai syrjintä eivät johdu hänestä vaan ennakkoluuloista. (THL 2024b.)

Lähipiirin ja perheen tuki suojaa vähemmistöstressiltä, mutta myös vähemmistöjen luomat omat yhteisöt toimivat turvapaikkoina. Yhteisöissä voi kokea yhteenkuuluvuutta, olla oma itsensä ilman pelkoa syrjinnästä sekä jakaa kokemuksia. Suomessa toimii monia järjestöjä, joissa on tarjolla neuvontaa, keskusteluapua sekä vertaistukea niin vähemmistönuorelle, kuin hänen lähipiirillensäkin. (Jaskari & Keski-Rahkonen 2021.)

3.2 Nuorisotyö nuoren tukena

Nuorisolaissa (1285/2016, 2§) nuorisotyön ja -toiminnan tavoitteiksi on määritelty edistää osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, oikeuksien toteutumista sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa. Lain mukaan nuorisotyön tulee tukea nuoren kasvua, itsenäistymistä ja yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista.

Nuorisotyön pääperiaatteina voidaan nähdä kohtaaminen, yhdessä tekeminen ja kannustava kasvatus. Nuorisotyöntekijän tulee toimia oikeudenmukaisesti, yhdenvertaisesti ja moninaisuutta kunnioittaen. Nuorisotyön toimintoihin nuoren pitää voida tulla ja osallistua aidosti omana itsenään, ilman pelkoa tulla nolatuksi tai hylätyksi. Nuorisotyössä autetaan nuorta kokemaan elämänsä merkitykselliseksi sekä löytämään paikkansa niin yksilönä kuin yhteiskunnan jäsenenä. Nuorisotyöntekijä tukee ammattitaidollaan ja toiminnallaan nuorten tulevaisuudenuskoa, ja ohjaa nuorta tunnistamaan ja kuvaamaan omaa osaamistaan sekä vahvuuksiaan. (Nuorisola 2020.)

Voimavaralähtöisellä yksilö- ja ryhmätyöllä, rakenteellisella yhdenvertaisuutta kehittäväällä työllä sekä tarpeiden oikea-aikaisella tunnistuksella ja niihin vastaamisella on myönteisiä vaikutuksia sateenkaarinuorten hyvinvointiin ja toimintakykyyn (THL 2024b). Sukupuolisensitiivisellä työotteella ei ole yhtenäistä taustateoriaa, mutta sosiaalipedagogiikan avulla voidaan hahmottaa sukupuolisensitiivisyyden ja sosiaalisen nuorisotyön yleisiä tavoitteita ja keskeisiä toimintaperiaatteita. Sukupuolisensitiivisyys voidaan nähdä herkkyytenä tunnistaa ja tiedostaa sukupuolisuuden vaikutuksia yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasoilla ja niiden välisissä suhteissa, kriittisenä pohdintana sekä toimijuuden ja subjektisuuden vahvistamisena. Sukupuolisensitiivisessä työssä korostuu muun muassa heikommassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien ja hyvinvoinnin edistäminen, yksilölliset tarpeet, yhteisöllisyyden huomiointi, turvallisen tilan käytännöt ja dialogisuus. Sukupuolisensitiivisyys voi toteutua nuorisotyössä niin arvo, asenne kuin ajattelu- ja toimintatapana. Nuorisotyöntekijän sensitiivinen kompetenssi rakentuu teoreettisesta, reflektiivisestä, eettisestä sekä käytännöllisestä osaamisesta. (Loisto Setlementti.)

Sateenkaarevuuden käsittely voi tapahtua muun nuorisotoiminnan ohella. Keskustelut perheestä ja seurustelusuhteista tai siihen liittyvistä toiveista sekä itsensä hyväksymisen kokemuksista voivat huomioida myös moninaisuuden. Huomioitavaa on, että kaikki ihmiset suhtautuvat keskusteluihin seksuaalisuudesta ja sukupuolesta eri tavoilla. Jotkut kertovat asioistaan hyvin avoimesti ja jotkut ovat pidättyväisempiä, eikä tämä katso sateenkaarevuuden taustaa. Koska kyseessä on hyvin laaja asia, on vaikea antaa tarkempia ohjeita tilanteisiin nuorten kanssa. (Hästbacka & Sirén 2017, 59–60.)

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevä ammattilainen voi itse tai yhdessä nuoren kanssa etsiä lisätietoa seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta esimerkiksi eri järjestöjen kautta. Hän voi myös kannustaa nuorta hankkimaan itsenäisesti tietoa ja vertaistukea eri lähteistä ja järjestöistä. (THL 2024d.)

Tukipalvelut valtakunnallisesti ja Lahdessa

Esimerkkejä erilaisista tukipalveluista, joihin nuorta voi ohjata, on esimerkiksi verkkonuorisotalo Loiste, joka on suunnattu 13–20-vuotiaille sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluville nuorille. Verkkonuorisotalo toimii valtakunnallisesti, joten nuoret voivat osallistua toimintaan paikasta riippumatta. Loisteessa järjestetään mm. Chatti-iltoja, erilaisia teema-hetkiä ja tulevaisuudessa myös nuorten omia tapahtumia, ryhmiä ja niin edelleen. Loisteessa on tarjolla myös yksilöohjausta nuorille. Myös Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus (SMOK) tarjoaa paikasta riippumatonta yksilöohjausta seksuaali- ja sukupuolikysymyksissä. SMOK järjestää Loisteen kautta myös chat-hetkiä, joissa nuoret voivat kysyä askarruttavia asioita. Lisäksi tarjolla on vertaiskeskustelua, jossa nuori voi päästä keskustelemaan koulutetun henkilön kanssa, jolla on ollut samanlaista pohdintaa kuin nuorella itsellään. (Seta b; Seta.)

Sinuiksi –palvelu toimii myös valtakunnallisesti ja toimii puhelinpalveluna. Puhelimeen vastaavat neuvontatyöntekijät. Saman palvelun alla on myös Sinuiksi-chat sateenkaarinuorille, jossa nuorilla on mahdollisuus keskustella nimettömänä vertaisten kanssa. Sateenkaari-ihmisten perhesuhdekeskus on paikka keskustella sateenkaarinuorten perhetilanteista. Palvelussa voidaan tukea perhettä esimerkiksi kohtaamalla nuori oikein, nuori toivoo tilaa pohtia seksuaali- ja sukupuolikysymyksiä perheenjäsenen kanssa tai jos nuori tahtoo kertoa seksuaali- ja sukupuolikokemuksestaan perheelleen ja “tulla ulos”. (Seta b.)

Myös Lahdessa on sateenkaarinuorille tarkoitettua toimintaa. Lahden Seta ry tarjoaa nuorten iltoja, jotka ovat 13–29 –vuotiaille nuorille seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville tai näitä asioita pohtiville nuorille suunnattu keskustelu- ja toimintapaikka. (Lahden Seta ry.)

3.3 Ammattilaisen kohtaamisosaaminen

Luottamuksen rakentaminen

Sohlbergin (2023) mukaan nuori on vielä rakentamassa identiteettiään ja etsimässä paikkaansa maailmassa. Nuorten ajattelu voi olla mustavalkoista, ja heidän aikakäsityksensä on usein lyhyempi kuin aikuisilla. Lisäksi syyllisyyden ja häpeän tunteet voivat painaa mieltä ja synnyttää kokemuksen siitä, että jotkin mahdollisuudet ovat pysyvästi menetettyjä. Jos

nuorella ei ole ketään, jolle puhua kokemuksistaan ja tunteistaan, hän voi jäädä yksin kuorimittavien ajatustensa kanssa. Ilmaisemattomat tunteet ja kehossa säilyneet kokemukset voivat johtaa haitallisiin selviytymiskeinoihin, kuten päihteiden käyttöön, jotka hetkellisesti helpottavat ahdistusta mutta eivät poista tunnekuormaa.

Ammattilaisten tehtävänä on kohdata nuoret avoimesti ja osoittaa, että heidän kanssaan voi puhua mistä tahansa ja että kaikesta voi selvitä. On tärkeää luoda turvallinen ja luottamuksellinen tila, jossa nuori uskaltaa jakaa kokemuksiaan ilman pelkoa tuomitsemisesta. Kun nuori uskaltaa avata sydämensä, ammattilaisten vastuulla on olla tämän luottamuksen arvoisia. Ammatilaisen tulee kuunnella, tukea ja auttaa näkemään toivoa silloin, kun se tuntuu kadonneen. Jos nuori kokee itsensä ja tulevaisuutensa rajalliseksi, aikuisen tehtävä on laajentaa näkökulmaa, huomata hänen vahvuutensa ja auttaa löytämään ratkaisuja. Hyväksyvä ja kunnioittava kohtaaminen vahvistaa nuoren käsitystä omasta arvostaan. Hän ansaitsee tulla kohdelluksi hyvin ja hyväksytyksi sellaisena kuin on – virheineen päivineen. (Sohlberg 2023.) Ammatilaisen sensitiivisestä kohtaamisosaamisesta huolimatta luottamuksuhteen rakentaminen voi vaatia kärsivällisyyttä ja aikaa, sillä monella sateenkaarinuorella on kokemuksia vähättelemisestä ja sivuuttamisesta (THL 2024c).

Ennakkoluulojen tunnistaminen

Jotkin ammatilaiset ajattelevat, että asiakkaan seksuaalisella suuntautumisella tai identiteetillä ei ole merkitystä kohtaamistyössä, koska jokainen asiakas kohdataan omana yksilönään. Tämä ajattelu johtuu siitä, että monet nuorten elämään vaikuttavat asiat liittyvät kaverisuhteisiin, seurusteluun tai koulunkäyntiin. Myös identiteettiä, sukupuolikokemusta ja seksuaalista suuntautumista koskevia pohdintoja pidetään nuoruuteen yleisesti kuuluvina ja tällä tavalla kaikkia nuoria koskevana ja yhdistävänä asiana. (Hästbacka & Sirén 2017, 42–43.)

Sateenkaarevuus on kuitenkin joidenkin nuorten kohdalla merkittävä tekijä. Jos tämä asia sivuutetaan, jätetään huomiotta nuorten erilaiset sosiaaliset asemat yhteiskunnassa, jotka vaikuttavat heidän elämään. Monet ammatilaiset pohtivat seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiä omien suhtautumistapojensa kautta. Monelle asian ajattelu on täysin vieras asia ja tätä ajattelutapaa käytetään myös omassa työssä, joka voi johtaa yhteiskunnallisten normien vahvistamiseen. Esimerkiksi, jos itsellä ei ole kokemusta vähemmistöasemasta eikä ole huomannut olevansa epäsopeva vallitsevien normien kanssa, niiden olemassaoloa ei ajattele. Tästä syystä voi olla vaikeaa käsittää, millaisissa asioissa tai tilanteissa normit tulevat vastaan ja millaista kuormitusta ne aiheuttavat nuorille. Monella ammatilaisella ei ole oikeaa käsitystä siitä, että millaista on elää seksuaali- ja sukupuolivähemmistönuorena ja mitä asioita nuoret kohtaavat ja joutuvat miettimään omassa arjessaan. Sateenkaarevuus

tuo nuoruuteen lisää omia erityispiirteitään. Sateenkaarevuudesta on hyvä keskustella nuorten kanssa, koska aihepiiri voi olla nuorelle merkityksellinen sekä suhteessa itseen että ympäristöön. Sateenkaarevuudesta ja aiheeseen liittyvistä muista asioista on hyvä puhua muulloinkin, kuin silloin, kun nuori kokee aihepiiriin liittyviä ongelmia. On tärkeää kuitenkin muistaa, ettei ammattilainen takerru aiheeseen ja puhu vain seksuaali- ja sukupuoliteemoista. Liiallinen takertuminen voi tuntua nuoresta epämukavalta. Tämän ei kuitenkaan pidä antaa vaikutelmaa, ettei aiheesta voisi puhua ilman, että nuori itse tuo aiheen esiin. (Hästbacka & Sirén 2017, 44–48.)

Laaja ymmärrys vähemmistöön kuulumisesta ja sen vaikutuksista nuoren elämään on aihealue, josta kaikkien ammattilaisten olisi hyvä olla tietoisia. Ammattilaisten tulee luoda turvallinen ja sensitiivinen ilmapiiri, jossa mahdollistuu arkaluontoisten asioiden käsittely ja haavoittuneiden ihmisten kohtaaminen. Jotkut saattavat ohittaa sateenkaarevuuden merkityksettömänä ja siten tehdä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä näkymättömiä. Kohtaamiseen voi silloin muodostua huomaamattomia esteitä. Ammattilaisen tulee tunnistaa omat ennako-oletuksensa heteronormatiivisuudesta. Omalle toiminnalle ja käyttämälle kielelle on helppo sokeutua, jolloin tekemiään oletuksia ei välttämättä huomaa. Esimerkkivirhe on olettaa, että naisoletettu asiakas puhuessaan kumppanista hän tarkoittaisi miesystävää. Huomiota tulee kiinnittää ympäristön olettamuksiin ja normeihin ja tarkkailla omia ajatuksiinsa kriittisten linssien lävitse. Ammattilainen voi tuoda moninaisuutta esiin omassa puheessaan. Esimerkiksi lomaketta täyttäessä, jossa on vain kaksi sukupuoli vaihtoehtoa, voi sanoa ääneen, että vaihtoehtoja on enemmän kuin nämä kaksi ja ehdottaa rastin laittamista muuhun kohtaan lomaketta. Erilaisten vaihtoehtojen ääneen mainitseminen voi antaa sateenkaarinuorelle signaalin siitä, että moninaisuus huomioidaan. (Hästbacka & Sirén 2017, 52–56.)

Usein vähemmistöasemasta kertomisesta tai kertomatta jättämisestä puhutaan termein ”kaapin” ja ”ulostulon” käsitteillä. Henkilö on kaapissa, mikäli hän ei ole tuonut esiin omaa sateenkaarevuuttaan. Ulostulo taas hahmotetaan kaapista ulos astumiseksi eli seksuaali- tai sukupuoli-identiteetin jakamisesta muille. Ongelma on, että ”kaapista ulostulon” ajatellaan olevan sekä kertaluontoista että joko-tai-henkinen asia eli joko olet kaapissa tai sitten et. Tämä ajatus on väärä, koska vähemmistönuori joutuu elämänsä aikana kertomaan omasta identiteetistään toistuvasti uusille ihmisille. (Hästbacka & Sirén 2017, 58.)

3.4 Moninaisuuden huomiointi työpaikalla

Fyysiset tilat ja järjestelyt vaikuttavat merkittävästi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten turvallisuuteen ja osallisuuteen. Yhteiskunnan normit heijastuvat niin rakennettuihin tiloihin kuin tietojärjestelmiin, ja monissa paikoissa sukupuoli nähdään yhä

yksinkertaisena mies-nainen-jakona, joka perustuu henkilön ulkonäköön. Turvallisen tilan luominen viestii seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville nuorille, että heidät on huomioitu ja heidän hyvinvointinsa on tärkeää. (THL 2024e.)

Turvallisten tilojen luomisessa keskeistä on muun muassa wc-tilojen moninaisuus. Sukupuolittuneiden wc-tilojen lisäksi tulisi tarjota sukupuolineutraaleja vaihtoehtoja sekä selkeitä opasteita tilojen käyttötarkoituksesta. Sopivien wc-tilojen puute voi johtaa siihen, että nuori välttää vessassa käyntiä, mikä saattaa heijastua myös ruokailu- ja juomistottumuksiin. Lisäksi jokaisessa wc-tilassa tulisi olla kannellisia roskakoreja kuukautissuojille sekä mahdollisuus käsihygieniaan lähellä wc-istuinta. Myös peseytymis- ja pukeutumistiloissa on tärkeää tarjota yksityisyyttä. Tiloja voidaan aikatauluttaa niin, että yksityistä tilaa tarvitsevat otetaan huomioon, eikä heidän tarvitse perustella sen käyttöä. Esimerkiksi kouluissa liikuntatuntien jälkeinen suihku voisi olla vapaaehtoinen, jotta nuorten yksityisyyttä kunnioitetaan. (THL 2024e.)

Ammattilaisten laatiessa lomakkeita ja kyselyitä on syytä pohtia, onko sukupuolen kysymisen tarpeellista. Jos tieto kerätään, vastaamisen tulisi olla vapaaehtoista, ja tarjolla tulisi olla vaihtoehto "en tahdo kertoa". Lisäksi on hyvä tarkentaa, viitataan kysymyksessä juridiseen vai koettuun sukupuoleen. Sukupuolineutraalien ilmaisujen käyttö puheessa ja ryhmäjoissa tukee yhdenvertaisuutta, esimerkiksi liikuntatunneilla ryhmiä ei ole tarpeen jakaa sukupuolen perusteella. Myös lapsen tai nuoren itse valitseman nimen käyttäminen on keskeistä hänen identiteettinsä vahvistamisen kannalta. Mikäli oikeasta kutsumanimestä ei ole varmuutta, turvallinen tapa on käyttää sukunimeä. Myös perhesuhteisiin liittyvissä nimityksissä tulee noudattaa nuoren omaa tapaa. (THL 2024e.)

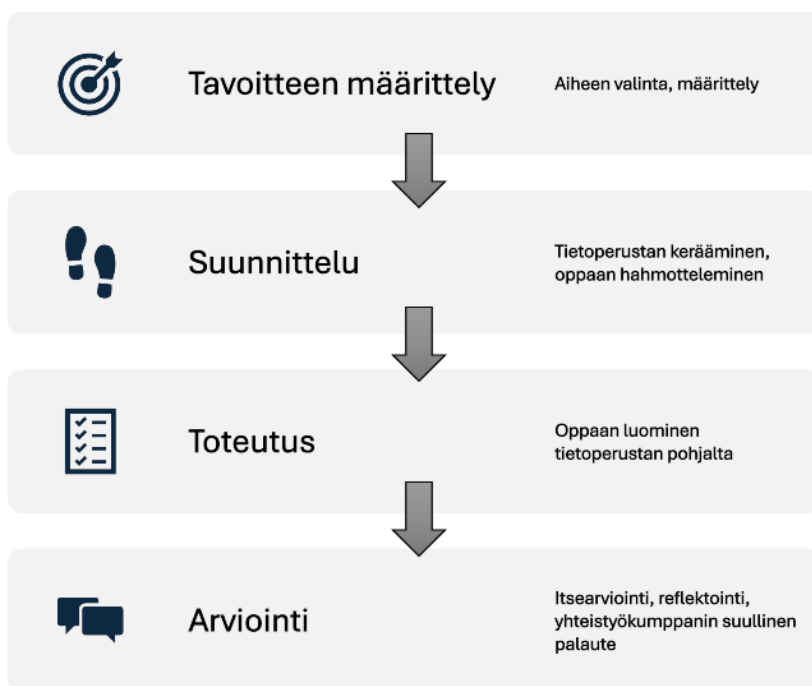
Moninaisuuden näkyväksi tekeminen on tehokas keino viestiä turvallisuudesta. Tiloissa voi olla sateenkaarilippuja, monimuotoisuuteen liittyviä esitteitä ja julisteita sekä viestinnässä eri taustoista tulevia lapsia ja nuoria. Lisäksi olisi hyvä nimetä ja tuoda esiin häirintäyhdistykset, joihin voi olla matalalla kynnyksellä yhteydessä. Vaikka tilaratkaisut ja järjestelmät asettaisivat haasteita, ne eivät saisi estää yhdenvertaisuuden edistämistä. Hyvien käytäntöjen jakaminen ja jatkuva kehittäminen ovat ammattilaisten vastuulla – ei nuorten. (THL 2024e.)

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö lineaarisen mallin mukaan

Opinnäytetyö toteutetaan toiminnallisena opinnäytetyönä, ja sen tuotos eli opas toteutetaan lineaarisen mallin mukaan. Lineaarinen malli etenee kaavamaisesta vaiheesta toiseen, jotka ovat nähtävissä kuviossa 2.

Lineaarisen mallin työskentelyvaiheet ovat tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus sekä opinnäytetyön päättäminen ja arviointi. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena kehitetään usein jonkinlainen tuotos, joka erottaa sen tutkimuksellisesta opinnäytetyöstä. (Salonen 2013, 15, 19.)

Kuvio 2. Lineaarinen malli (mukailtu Salonen 2013)

4.2 Tavoitteen määrittely

Aloitusvaihe on kehittämishankkeen moottori, joka saa koko prosessin käyntiin. Tässä vaiheessa tunnistetaan kehittämistarve ja määrittellään alustavasti, mitä ollaan tekemässä. On tärkeää, että heti alkuvaiheessa käydään yhdessä keskustelua niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat työn onnistumiseen. Samalla on hyvä puhua sitoutumisesta, saatavilla olevasta tuesta

sekä siitä, miten aihe rajataan järkevästi ja tehdään kaikille ymmärrettäväksi. (Salonen 2013, 17.)

Ajatus opinnäytetyön ideasta sai alkunsa siitä, kun nuorisopalveluissa havaittiin lisätuen tarvetta seksuaali- ja sukupuolivähemmistönuoria koskeviin asioihin. Olimme yhteyttä nuorisopalveluihin tammikuussa 2025 ja kerroimme ideastamme opinnäytetyöhön. Kun yhteistyöstä sovittiin, teimme yhdessä yhteistyösopimuksen ja haimme tutkimuslupaa yhteistyökumppanilta. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas (Liite 1), jonka tavoitteena on edistää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten kohtaamisosaamista. Oppaassa kerrotaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvää sanastoa sekä sateenkaarinuoren kohtaamiseen liittyviä keskeisiä asioita.

4.3 Suunnittelu

Suunnitteluvaiheessa laaditaan kirjallinen opinnäytetyösuunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan tavoitteet, toimintaympäristö, etenemisivaiheet, mukana olevat henkilöt, käytettävät tiedonkeruumenetelmät ja käytettävät aineistot. Suunnitteluvaiheessa tulee myös ilmetä, miten aineistoa säilytetään. Tässä kohtaa on tärkeää tunnistaa, että opiskelijat eivät useinkaan pysty suunnittelemaan kaikkea yksityiskohtaisesti etukäteen. Kaikkea ei voi ennustaa, eikä aina ole selvää, mikä toimii parhaiten. Työskentelyn edetessä moni asia tarkentuu. Silti huolellinen suunnittelu on olennaista – se luo perustan onnistuneelle tekemiselle. (Salonen 2013, 17.)

Opinnäytetyösuunnitelma laadittiin ja palautettiin helmikuun puoli väliin mennessä. Pidimme opinnäytetyösuunnitelman teoriapohjaa hyvänä pohjana opinnäytetyön tiedonkeruulle. Aineistoa kerättiin laajasti eri tietolähteistä, muun muassa Setalta ja THL:ltä. Yhtenä tiedonkeruumenetelmänä käytimme Theseus-tietokantaa, josta tarkastelimme aiheeseen liittyviä muita opinnäytetöitä ja niissä käytettyjä lähteitä. Tiedonkeruumenetelminä käytettiin myös Google Scholaria ja Lab Primoa. Suunnitelman palauttamisen jälkeen aloimme hahmottelemaan miltä konkreettinen opas tulisi näyttämään. Halusimme tehdä oppaasta selkeän, informatiivisen sekä visuaalisen kokonaisuuden. Oppaan pitäisi mielestämme tarjota selkeää informaatiota työntekijälle, jolla ei ole niin vahvaa tietoa tai osaamista seksuaali- ja sukupuolivähemmistönuorten kanssa toimimisesta.

4.4 Toteutus

Toteuttamisen vaihe on suunnittelun jälkeen toiseksi tärkein lineaarisen mallin mukaisessa työskentelyssä. Tässä vaiheessa konkretisoituvat kaikki teoriassa opittu ja tapahtuu toiminnassa oppiminen. Tekijöiden roolit ja tapa tehdä vahvistuvat. Tärkeässä asemassa ovat

palautteen saaminen, vertaistuki ja ohjaus. Näiden avulla opinnäytetyö voi onnistua ja saavutetaan ammatillinen kehittyminen. Viimeistelyssä voi myös mennä yllättävän kauan, joten siihen on hyvä varata riittävästi aikaa. Viimeisteltävänä ovat yleensä sekä opinnäytetyö että tuotos. (Salonen 2013, 18.)

Toteutusvaiheessa lähdimme laajentamaan opinnäytetyön tietoperustaa. Mietimme, mitkä olisivat tärkeitä tekijöitä ja mitä ammattilaisen tulisi ottaa huomioon työskentelyssään sateenkaarinuorten kanssa. Opinnäytetyön tekemisen lomassa kysyimme palautetta opinnäytetyön ohjaajaltamme sekä nuorisopalveluiden työntekijöiltä. Aloimme myös työstämään itse opasta ja loimme pohjan oppaalle Canva-alustalle. Oppaaseen otettiin kaikki tieto opinnäytetyöstämme, eli molemmissa olisi samanlaiset materiaalit tukemassa niitä. Koska opas luodaan ja säilytetään sähköisenä, sitä on helppo jatkossa tarvittaessa muokata tai päivittää. Valmistuneen oppaan jakelu tapahtuu toimeksiantajan toimien mukaan, jolloin he päättävät jaetaanko opasta sähköisesti vai tulosteena.

4.5 Arviointi

Työskentelymme onnistui suunnitellusti ja aikataulun mukaisesti. Olemme tyytyväisiä valmiiseen opinnäytetyöhön ja sen tuotokseen eli oppaaseen. Saimme mielestämme koottua huomionarvoiset ja keskeiset näkökohdat aiheeseen liittyen.

Uskomme, että oppaan avulla päästään tavoitteeseen eli sateenkaarinuoret ja moninaisuus pystytään huomioimaan paremmin nuorisotyössä. Tätä ajatusta vahvistaa myös oppaasta saamamme positiivinen palaute nuorisotyöntekijöiltä.

5 Yhteenveto

5.1 Tavoite ja tulokset

Opinnäytetyön tavoitteena oli koota opas, jonka avulla voitaisiin lisätä ammattilaisten tietoisuutta ja osaamista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten kanssa työskentelyyn liittyen. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ovat kasvava ryhmä, ja tutkimusten mukaan heidän hyvinvointinsa ja asemansa ovat heikompia kuin heidän ikätovereillaan. Kiusaamisen ja syrjinnän lisäksi hyvinvointia voivat kuormittaa muun muassa vähemmistöstressi, kielteiset asenteet ja identiteetti-ongelmat. Ammatillisena sateenkaarinuorten hyvinvointia sekä moninaisuuden huomiointia voidaan edistää monin tavoin. Tärkeää on huomioida tasavertaisuus ja sensitiivisyys, niin kohtaamistyössä kuin tilojen suunnittelussakin.

5.2 Eettiset näkökohdat ja luotettavuuden tarkastelu

Opinnäytetyön eettisyyttä varmistettiin toimimalla hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti. Käytäntöjen tavoitteena on hyvän tieteellisen käytännön edistäminen kaikilla tieteenaloilla. Vastuu oikein toimimisesta on ensisijaisesti tutkijalla itsellään, mutta myös ohjaajia ja korkeakouluja veloitetaan toimimaan käytäntöjen mukaan. (Arene 2019, 8). Hyvien tieteellisten käytäntöjen peruseräpäätöitä ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK 2023, 11). Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä ja yhteistyökumppanilta haettiin tutkimuslupa.

Opinnäytetyöprosessin ajan noudatettiin ammattikorkeakoulujen opinnäytetyön eettisiä suosituksia. Yhteistyökumppanin kanssa tehtiin opinnäytetyösopimus, jossa sovittiin yhteisistä pelisäännöistä, kuten aiheesta, aikataulutuksesta ja vastuista. Opinnäytetyössä ei käsitelty henkilötietoja ja mahdolliset salassa pidettävät aineistot käsiteltiin luottamuksellisesti. Opinnäytetyö myös tarkastettiin plagiaatintunnistusjärjestelmän kautta ennen sen lähetystä tarkastajille. Opinnäytetyö tallennettiin kaikille avoimeen Theseus –julkaisuarkistoon.

5.3 Jatkokehittämismahdollisuudet

Oppaan hyödyntäminen jäi yhteistyökumppanin vastuulle, joten meillä ei ole tietoa, että millä tavoin ja kuinka paljon sitä on käytetty, tai millaisia vaikutuksia sillä on ollut työntekijöiden kohtaamistaitojen kehittämiseen. Vaikka yritimme tehdä oppaasta mahdollisimman hyvän, uskomme, että siitä voisi kehittää vielä laajemman ja yksityiskohtaisemman kokonaisuuden. Aihe on erityisen monitasoinen ja vaatii syvällistä ymmärrystä.

Yksi selkeä kehityssuunta olisi oppaan täydentäminen kielenkäyttöön keskittyvällä osiolla. Tähän voitaisiin sisällyttää ohjeistuksia siitä, millaisia sanoja ja ilmaisuja ammattilaisten

tulisi välttää ja miten puuttua tilanteisiin, joissa sopimattomia tai loukkaavia termejä käytetään. Joitakin haitallisia sanoja ja ilmaisuja esiintyy edelleen joidenkin ammattilaisten tai asiakkaiden sanavarastossa, usein pelkästään huomaamatta tai tottumuksesta. Tällaiset sanat olisi tärkeää tunnistaa ja poistaa käytöstä, koska ne voivat loukata, syrjiä tai sulkea pois kaikenlaisia ihmisiä. Ammattilaisten vastuulla on luoda turvallinen ja kunnioittava kohtaamistilanne kaikille ja kieli on siinä keskeinen väline.

Koemme myös, että moninaisuuden edistämiseen tulisi panostaa nykyistä enemmän yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Vaikka opinnäytetyön painopiste oli erityisesti sateenkaarinuoria kohtaavissa ammattilaisissa, olisi tärkeää laajentaa näkökulmaa myös muihin vähemmistöihin ja yksilöllisiin tarpeisiin. Käsityksemme ja asenteemme yhteiskunnasta, kielteiset normit ja ennakkoluulot eivät ole synnynnäisiä, vaan olemme oppineet ne ympäristöstämme. Siksi tietoisuuden lisääminen, avoin keskustelu ja syrjimättömyyden aktiivinen edistäminen ovat keskeisiä keinoja kohti yhdenvertaisempaa yhteiskuntaa.

Lähteet

Amnesty. 2023. Voitto! Suomi saa uuden translain – perustana itsemääräämisoikeus. Viitattu 18.3.2025. Saatavissa <https://www.amnesty.fi/voitto-suomi-saa-uuden-translain-perustana-itsemaaraamisoikeus/>

Arene. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 3.2.2025. Saatavissa <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>

Buchholz, K. 2024. Worldwide Value Shift? Statista. Viitattu 29.1.2025. Saatavissa <https://www.statista.com/chart/33431/turning-more-conservative-progressive/>

European Union Agency For Fundamental Rights. 2024. LGBTIQ equality at a crossroads - Progress and challenges. Publications Office of the European Union. Viitattu 25.1.2025. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-lgbtiq-equality_en.pdf

Heimolehto, K. & Sjöblom-Hasselblatt, S. 2020. Median kuva seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä on dosentin mukaan monipuolisempi kuin ennen – tosielämässä on yhä paljon eriarvoisuutta. Yle. Viitattu 15.4.2025. Saatavissa <https://yle.fi/a/3-11475954>

Hästbacka, N. & Sirén, I. 2017. ”Ehkä ne on senkin takia ollu hiljaa”: ammattilaisten valmiudet kohdata sateenkaarinuoria ja huomioida moninaisuutta päihde- ja mielenterveystyössä. Nuorisotutkimusseura. Viitattu 26.3.2025. Saatavissa <https://doi.org/10.57049/nts.298>

Ihmisoikeusliitto. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet. Viitattu 17.3.2025. Saatavissa <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/seksuaali-ja-sukupuolivahemmistojen-oikeudet>

Ilmonen K., Korhonen E., Lipsanen L., Kaukoranta R., Kotiranta S. & Hyötylä S. (2024) Seksuaalioikeudet. Väestöliitto. Väestötietosarja 30. Viitattu 17.3.2024. Saatavilla <https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/seksuaalioikeudet/#publication-content>

Jaskari, O. & Keski-Rahkonen, A. 2021. Vähemmistöstressi uhkana seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen terveydelle. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 137/2021: 1781–8. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 25.1.2025. Saatavissa <https://www.duodecimlehti.fi/duo16384>

Korhonen, L. 2021. Kasvu ja kehitys eri-ikäkausina. Lääkärikirja Duodecim. Kustannus Oy Duodecim 2024. Viitattu 27.1.2025. Saatavissa

<https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018/kasvu-ja-kehitys-eri-ikakausina?q=nuoruusik%C3%A4>

Lahden Seta ry. Toiminta. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa <https://www.lahdenseta.fi/toiminta/>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.

Linna, K. 2020. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet – Hiljaisuuden murtaminen vaatii panostusta meiltä jokaiselta. Blogiteksti. Viitattu 18.3.2025. Saatavissa <https://yhden-vertaisuusvaltuutettu.fi/-/seksuaali-ja-sukupuolivahemmistojen-oikeudet-hiljaisuuden-murtaminen-vaatii-panostusta-meilta-jokaiselta>

Loisto Settlementti. Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Viitattu 19.3.2025. Saatavissa <https://loistosetlementti.fi/sukupuolisensitiivisyys/perusteet/>

Muhonen, T. 2025. Eduskunta hyväksyi kansalaisaloitteen eheytyshoitojen kieltämiseksi – Kartta näyttää äänestystuloksen. Artikkel. Helsingin sanomat. Viitattu 20.4.2025. Saatavissa <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000011130721.html>

Nuorisoala. 2020. Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet. Viitattu 6.2.2024. Saatavissa <https://nuorisoala.fi/nuorisotyon-ammattieettiset-ohjeet/>

Nuorisolaki 1285/2016.

Opetushallitus. Kiusaamisen yleisyys lasten ja nuorten kokemana. Viitattu 27.1.2025. Saatavilla <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kiusaamisen-yleisyys-lasten-ja-nuorten-kokemana>

Orimattila nuorisopalvelut a. Orimattilan nuorisopalvelut. Viitattu 3.5.2025. Saatavissa [Etusivu - Orimattilan Nuorisopalvelut](#)

Orimattila nuorisopalvelut b. Perusnuorisotyö. Viitattu 3.5.2025. Saatavissa [Perusnuorisotyö - Orimattilan Nuorisopalvelut](#)

Orimattila nuorisopalvelut c. Koulunuorisotyö. Viitattu 3.5.2025. Saatavissa [Koulunuorisotyö - Orimattilan Nuorisopalvelut](#)

Orimattila nuorisopalvelut d. Etsivä nuorisotyö. Viitattu 3.5.2025. Saatavissa [Etsivä nuorisotyö - Orimattilan Nuorisopalvelut](#)

Progress and challenges: EU LGBTQI survey III. Viitattu 29.1.2025. Saatavissa <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8d3e38b5-1122-11ef-a251-01aa75ed71a1/language-en>

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.2.2025. Saatavilla <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/821112/isbn9789522163738.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Santalahti, T. 2024a. Sukupuoli-identiteetin ja seksuaalisen identiteetin muodostuminen. Artikkel. Viitattu 6.2.2025. Saatavissa <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01304/sukupuoli-identiteetin-ja-seksuaalisen-identiteetin-muodostuminen?q=nuoruusik%C3%A4>

Santalahti, T. 2024b. Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuus. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 11.2.2025. Saatavissa <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01397>

Seta. 2024a. Sateenkaarisanasto. Viitattu 11.2.2025. Saatavissa <https://seta.fi/sateenkaari-tieto/sateenkaarisanasto/>

Seta. 2024b. Nuorten tuki- ja neuvontapalvelut. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa <https://nuoret.seta.fi/nuorille/nuorten-tuki-ja-neuvontapalvelut/>

Seta. Lasten ja nuorten tuki. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa <https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/palvelut/tukipalvelut/lasten-ja-nuorten-tuki/>

Suomen perustuslaki 731/1999.

TENK. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 3.2.2025. Saatavissa https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

THL a. Seksuaalivähemmistöt Kouluterveyskyselyssä. Viitattu 25.1.2025. Saatavissa <https://thl.fi/documents/155392151/190160464/ktk2023-seksuaalivahemmistot-kouluterveyskyselyssa.pdf/550d40cf-4235-8578-51ff-8d3d2bbfb229/ktk2023-seksuaalivahemmistot-kouluterveyskyselyssa.pdf?t=1699967534168>

THL b. Sukupuolivähemmistöt Kouluterveyskyselyssä. Viitattu 25.1.2025. Saatavissa <https://thl.fi/documents/155392151/190160464/ktk2023-sukupuolivahemmistot-kouluterveyskyselyssa.pdf/6013681b-34d4-fd15-f9c8-3fa6f4790958/ktk2023-sukupuolivahemmistot-kouluterveyskyselyssa.pdf?t=1702459610622>

THL. 2024a. Miksi edistää tasa-arvoa. Viitattu 14.4.2025. Saatavilla <https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/miksi-edistaa-tasa-arvoa>

THL. 2024b. Jokainen voi vahvistaa sateenkaarilapsen- ja nuoren mielenterveyttä. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/tietopaketti-sateenkaarilapsista-ja-nuorista-ammattilaiselle/miten-kohdata-sateenkaarilapsi-ja-nuori-sensitiivisesti/jokainen-voi-vahvistaa-sateenkaarilapsen-ja-nuoren-mielenterveytta>

THL. 2024c. Kohtaa lapsi ja nuori näin. Viitattu 14.4.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/tietopaketti-sateenkaarilapsista-ja-nuorista-ammattilaiselle/miten-kohdata-sateenkaarilapsi-ja-nuori-sensitiivisesti/kohtaa-lapsi-ja-nuori-nain>

THL. 2024d. Tietoa ja tukea tarjoavia järjestöjä. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/tietopaketti-sateenkaarilapsista-ja-nuorista-ammattilaiselle/tietoa-ja-tukea-tarjoavia-jarjestoja>

THL. 2024e. Tilat ja käytännöt tulee muokata kaikille turvallisiksi. Viitattu 24.3.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/tietopaketti-sateenkaarilapsista-ja-nuorista-ammattilaiselle/tilat-ja-kaytannot-tulee-muokata-kaikille-turvallisiksi>

THL. 2025. Yhdenvertaisuus ja syrjintä sateenkaarilasten ja -nuorten elämässä. Viitattu 20.4.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/tietopaketti-sateenkaarilapsista-ja-nuorista-ammattilaiselle/yhdenvertaisuus-ja-syrjinta-sateenkaarilasten-ja-nuorten-elamassa>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus 1991.

Liite 1. Opas sateenkaarinuorten kohtaamiseen

Opas sateenkaarinuorten kohtaamiseen

Esipuhe

Sateenkaarevat nuoret ovat tutkimusten mukaan ikäisiään heikommassa asemassa, ja siksi heidän hyvinvointiaan tulisi tukea entistä paremmin. Tämän oppaan tarkoituksena on lisätä tietoisuutta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyen. Opas on toteutettu osana LAB -ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyötä.

Olemme koonneet oppaaseen keskeisten käsitteiden lisäksi yleisimpiä huomioitavia asioita vähemmistöryhmään, moninaisuuteen sekä ammattilaisen rooliin liittyen. Ammattilaiset ovat tärkeässä asemassa tukemassa lapsia ja nuoria, torjumassa syrjintää ja häirintää sekä edistämässä yhdenvertaisuutta. Toivomme, että tämä opas auttaa sinua ammattilaisena huomioimaan ja edistämään moninaisuutta sekä kohtaamaan sateenkaarevan nuoren paremmin.

Lisätietoja ja järjestöjä on koottu loppudiotiin, niihin voi tutustua yksin tai yhdessä nuoren kanssa. Hyviä lukuhetkiä!

Sisällysluettelo

Sateenkaareva nuoruus 4-6

Sateenkaarinuoren tuen tarpeet 7-13

Moninaisuuden huomiointi työpaikalla 14-18

Sateenkaarisanastoa 19- 21

Lisätietoa ja järjestöjä 22-28

Sateenkaareva nuoruus

Sateenkaareva nuoruus 1/2

Sateenkaarinuorilla on tutkimusten mukaan ikäryhmäänsä enemmän kuormittavia tekijöitä mielenterveydessä, kuten kokemuksia fyysisestä ja henkisestä väkivallasta sekä yksinäisyydestä. Sateenkaarinuori voi kokea yksinäisyyttä ja erilaisuuden kokemuksia, etenkin paikkakunnilla, joilla ei ole saatavilla vertaistukea tai asenteet vähemmistöjä kohtaan ovat kielteisiä.

Kokemukset erilaisuudesta sekä ympäristön syrjintä ja kieltäiset asenteet voivat luoda lisähaastetta nuoruusiän kehityksessä sekä sisäistettyä itsesyrjintää, jolloin lapsi ei hyväksy identiteettiään. Suomalaisilla sateenkaarinuorilla todetaan muita nuoria useammin mielenterveysongelmia sekä haasteita sosiaalisissa suhteissa, koulunkäynnissä, syömisessä ja nukkumisessa. Syrjintä altistaa vähemmistöstressille ja vaikeuttaa positiivisen minäkuvan sekä itsetunnon muodostumista. Suomalaisen kouluterveyskyselyn ja kansainvälisten tutkimusten perusteella vähemmistönuoret ovat muita useammin kiusaamisen, seksuaalisen häirinnän ja väkivallan uhreina. Kokemuksilla on elämänlaatua heikentävä vaikutus.

Sateenkaareva nuoruus 2/2

Tunnistamalla ja vastaamalla nuorten tarpeisiin oikea-aikaisesti voidaan kaventaa hyvinvointieroja. Ympäristöstä saatava tuki ja omana itsenään nähdyksi tuleminen vahvistavat nuoren mielenterveyttä sekä auttavat myönteisen ja arvokkaan identiteetin rakentamisessa. Voimavaralähtöisellä työllä voidaan vahvistaa toimintakykyä tai kannatella lasta haastavissakin tilanteissa. Yhteiskunnan arvoja, asenteita ja normeja muuttamalla sekä tukemalla sateenkaari-ihmisiä voidaan parantaa heidän hyvinvointiaan. On tärkeää, että sateenkaarinuoret saavat tukea haasteisiin, ja mahdolliseen kiusaamiseen ja syrjintään puututaan.

Tulee huomioida, että lapsi tai nuori voi kuulua useaan eri vähemmistöön yhtä aikaa, jolloin hän saattaa kaivata moniammatillista tukea.

Seuraavissa dioissa esitellään tarkemmin sateenkaarinuorten tuen tarpeita.

Sateenkaari nuoren tuen tarpeet

Sateenkaari nuoren tuen tarpeet: Vähemmistöstressi 1/2

Vähemmistöasema altistaa seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöt ylimääräiselle stressille, ja heidän psyykkisen ja fyysisen sairastumisen riski on suurentunut. Vähemmistöstressi on vakiintunut käsite, jolla kuvataan terveyseroja sateenkaari-ihmisten ja muun väestön välillä. Vähemmistöstressin juurisyy on yhteiskunnassa, jossa normit heteroseksuaalisuudesta ja cissukupuolisuudesta ovat vahvoja. Vähemmistöstressi on kroonista, sosiaalisista ja rakenteellisista olosuhteista johtuvaa kuormitusta. Stressitekijöitä on useita, muun muassa leimaavat asenteet, kiusaaminen, kokemus vähempiarvoisuudesta ja syrjinnän kokemukset sekä niiden aiheuttama häpeä ja pelko. Vähemmistöstressin erityisenä riskinä nähdään itsetuhoisuus.

Sateenkaari nuoren tuen tarpeet: Vähemmistöstressi 2/2

Vähemmistöstressiltä voi suojautua erilaisin yksilöllisin ja yhteisöllisin keinoin. Yksilötasolla stressitekijöihin voidaan vaikuttaa tukemalla nuorta itsensä hyväksymisessä sekä vahvistamalla hänen suojakeinojaan. Yhteisöllisiin keinoihin kuuluvat vertaistuki sekä syrjimätön ympäristö. Tärkeintä on, että nuorella on turvallinen, hyväksyvä ja avoin aikuinen, jonka kanssa voi pohtia omaa identiteettiään ja esimerkiksi stressin purkamiskeinoja.

Lähipiirin ja perheen tuki suojaa vähemmistöstressiltä, mutta myös vähemmistöjen luomat omat yhteisöt toimivat turvapaikkoina. Yhteisöissä voi kokea yhteenkuuluvuutta, olla oma itsensä ilman pelkoa syrjinnästä sekä jakaa kokemuksia. Suomessa toimii monia järjestöjä, joissa on tarjolla neuvontaa, keskusteluapua sekä vertaistukea niin vähemmistönuorelle, kuin hänen lähipiirillensäkin.

Sateenkaari nuoren tuen tarpeet: Väkivalta

Ammattilaisen on tärkeä tunnistaa väkivallan riski ja ottaa aihe puheeksi matalalla kynnyksellä. Henkinen väkivalta seksuaaliseen tai sukupuoliseen suuntautumiseen voi ilmetä esimerkiksi identiteetin ja itsemäärittelyn sivuuttamisella, kieltämällä keskustelemasta asiasta tai puhumalla halveksuen tämän identiteetistä. Se voi myös ilmetä pukeutumisen, seurustelukumppanien ja vertaisryhmiin pääsyn rajoittamisella. Lapsen tai nuoren seksuaalista suuntautumista tai sukupuoli-identiteettiä saatetaan koittaa muuttaa seksuaaliväkivallan tai niin sanotun eheyttämishoidojen kautta. Eheyttämishoidot ovat tuomittu monelta psykiatriselta taholta, sillä seksuaali- tai sukupuoli-identiteettiä ei voi muuttaa hoidoilla ja hoidot voivat aiheuttaa henkistä kärsimystä.

Sateenkaari nuoren tuen tarpeet: Asuminen ja opiskelu

Moni sateenkaarinuori suunnittelee muuttoa suurempiin kaupunkeihin hyväksyvän asenneilmapiirin, vertaistuen sekä palveluiden perässä. Koulutuspaikan valinta toivoen muuttoa isommalle paikkakunnalle saattaa johtaa väärään alaan, jolloin sitoutuminen opintoihin voi kärsiä. Myös vähemmistöstressi ja oman identiteetin kanssa kipuilu voivat alentaa opiskelu- ja työkykyä.

Paine muuttaa pois lapsuudenkodista ympäristön kielteisten asenteiden vuoksi lisää sateenkaarinuorten asunnottomuusriskiä. Asunnottomuus on yleensä niin sanottua piiloasunnottomuutta, jolloin nuori on kirjoilla lapsuudenkodissa, mutta tosiasiallisesti asuu esimerkiksi ystävän tai sukulaisen luona. Nuori ei välttämättä tunnista tilannettaan asunnottomuudeksi. Riittämättömät taidot itsenäisen elämän taidoissa sekä epävarmuus yöpaikasta voivat pahimmassa tapauksessa altistaa nuoren väkivallalle, kuten vastikkeelliselle seksille.

Sateenkaari nuoren tuen tarpeet: Identiteetin kehitys 1/2

Lapsi tai nuori voi kokea sukupuoli-identiteettiä siksi, että hän ei koe sopivansa yhteiskunnan sukupuolittuneisiin normeihin tai ettei hänen syntymässä määritetty sukupuoli vastaa hänen identiteettiään. Sukupuoli-identiteettiin voi liittyä dysforia eli voimakasta ahdistusta ja pahaa oloa omaa identiteettiä tai kehoa kohtaan. Sosiaalinen dysforia liittyy sosiaalisiin tilanteisiin, joissa lapsi tai nuori ei tule nähdyksi omana itsenään eli oman sukupuoli-identiteettinsä mukaan. Kehodysforia liittyy omaan kehoon ja sen sukupuolittuneiden piirteisiin kohdistuvaa inhon, ahdistuksen ja vierauden tunnetta. Murrosiän keholliset muutokset voivat pahentaa sukupuoli-identiteettiä ja dysforiaa. Dysforia voi rajoittaa elämää ja johtaa esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden, oman kehon katsomisen tai itsestä huolehtimisen välttelyyn.

Sukupuoli-identiteetin ja dysforian helpottamiseksi, tärkeintä on luoda turvallinen tila, jossa voi keskustella ja kuunnella aktiivisesti lasta. Tiedon saaminen sukupuolen moninaisuudesta, sukupuoli-identiteetistä ja dysforiasta sekä aikuisen neutraali ja myönteinen suhtautuminen voivat auttaa lasta ja nuorta jäsentämään kokemuksia.

Sateenkaari nuoren tuen tarpeet: Identiteetin kehitys 2/2

Lapsi tai nuori määrittelee itse oman identiteettinsä ja hänen oma kokemuksensa sukupuolesta on hänelle itselleen totta ja tärkeää, eikä sitä tule sivuuttaa tai kyseenalaistaa. Sosiaalinen transitio eli valitsemassaan sukupuolella nähdyn tuleminen parantaa psyykkistä hyvinvointia. Lapsen tai nuoren itsensä valitsema kutsumanimi on osa tätä prosessia. Ammatilaisen on tärkeä kutsua lasta valitsemallaan nimellä sekä tukea sukupuolesta kertomisesta sekä uuden nimen käyttöönotossa.

Ammatilaisen tulee tukea identiteettityötä, auttamalla rakentamaan identiteettiin liittyviä myönteisiä tekijöitä. On myös tärkeää tuoda ilmi, että ympäristön kielteiset asenteet tai syrjintä eivät johdu hänestä vaan ennakkoluuloista.

**Moninaisuuden huomiointi
työpaikalla**

Moninaisuuden huomiointi työpaikalla: Ammattilaisen rooli

Luo turvallinen tila, jossa aktiivinen kuuntelu ja yhdenvertainen kohtelu toteutuvat.

Pyri kartoittamaan tuen tarpeet ja auta nuori tarvittaessa avun piiriin. Nuori saattaa kuulua moneen vähemmistöön samaan aikaan, jolloin moniammatillinen tuki saattaa olla tarpeen.

Puutu kiusaamiseen ja syrjintään välittömästi.

Pyri huomioimaan moninaisuus tilassa ja toiminnassasi esimerkiksi välttämällä tekemästä oletuksia tai sukupuolijaottelua tyttöihin/poikiin.

Moninaisuuden huomiointi työpaikalla: Ammattilaisen rooli

Vähennä ennakkoluuloja ja edistä tasa-arvoista kohtelua työpaikalla esim. tuomalla esiin tietoa ja näkyvyyttä moninaisuuteen liittyen. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen tulee olla suunnitelmallista, ja rakenteita sekä käytänteitä tulee päivittää tarvittaessa. Tavoitteena tulisi olla jokaisen henkilön yhdenvertainen ja oikeudenmukainen kohtelu sekä syrjimättömyys.

Lisää tietoisuutta!

Tiedon ja vertaistuen saaminen on yleensä tärkeää heikomassa asemassa oleville, mutta tietoisuuden lisääminen myös yleisesti vähentää ennakkoluuloja.

Loppudioihin on koottu järjestöjä, joihin voi tutustua yhdessä nuorten kanssa.

Moninaisuuden huomiointi työpaikalla: Kohtaaminen

Luottamuksen rakentaminen

Luottamus toimii pohjana kaikelle vuorovaikutukselle. Kohtaa nuori avoimesti ja ennakkoluulottomasti.

Heteronormatiivisuus

Tarkastele omaa käsitystäsi yhteiskunnasta. Omalle toiminnalle ja käytetylle kielelle on helppo sokaistua, eikä tehtyjä oletuksia välttämättä huomaa. Esimerkkioletus on, että kun naisoletettu nuori kertoo kumppanistaan, hänellä ajatellaan olevan poikaystävä. Kumppani voi kuitenkin olla mies, nainen, ei-binäärinen tai sukupuoleton.

Sateenkaarierityisyys

Ajatus siitä, että sateenkaarinuoria ei tarvitse kohdata erityisemmin kuin muitakaan nuoria, ei pidä paikkaansa. Sateenkaarinuorien erityinen sosiaalinen asema tulee tiedostaa. Asiaa voi pohtia oman seksuaali- ja sukupuolikäsityksen kautta. Millainen olen, mikä tuntuu omalta? Ajatusta voi jatkaa ajattelemalla itsensä vähemmistöedustajan saappaisiin - miltä yhteentörmäys yhteiskunnan normien kanssa tuntuisi?

Puheeksi ottaminen

Sateenkaarevuudesta on hyvä keskustella nuorten kanssa myös silloin, kun asiaan ei liity nuoren puolelta mitään ongelmaa. Keskustelu voi näyttäytyä joillekin nuorille merkityksellisenä. Liiallinen takertuminen aiheeseen ei kuitenkaan ole hyvä ja voi aiheuttaa nuorelle epämukavan tunteen.

Sukupuolisensitiivisyys

Kuvittele itsellesi tuntosarvet, joilla huomioit ympäristöäsi. Tunnista ja tiedosta herkästi sukupuolisuuden vaikutuksia kaikilla yhteiskunnantasolla. Tämä voi toteutua niin arvo, asenne- kuin myös ajattelu- ja toimintatapana. Huomioi myös turvallinen tila.

Moninaisuuden huomiointi työpaikalla: Turvallinen tila

Turvallinen tila koostuu niin psyykkisestä kuin fyysisestä tilasta

Fyysinen turvallinen tila lähtee rakennuksen muotoilusta. Onko rakennus rakennettu vain miehille ja naisille, vai löytyykö tilasta myös esimerkiksi sukupuolineutraalit vessat sekä pukuhuoneet? Jokaisessa wc-tilassa tulisi olla kannelliset roskakorit, esimerkiksi sen vuoksi, että muillakin kuin cis-naisilla on kuukautiset.

Nuorella on oikeus määritellä tai olla määrittämättä identiteettiään. Lapsen määritelmä on hänelle totta ja tätä tulee kunnioittaa.

Käytä aina nuoren itse valitsemaa nimeä. Tue häntä nimen ja sukupuolen käyttöönotossa/ilmi tuomisessa.

Tarvitseeko sukupuolen tietää jokaisessa lomakkeessa? Mikäli ei, sen voi rohkeasti jättää pois. Mikäli ammattilainen tarjoaa nuorelle täytettäväksi lomaketta, jossa mainitaan vain sukupuoli mies ja nainen, voi tilaa luoda turvallisemmaksi kertomalla ääneen, että viereen voi myös kirjoittaa vaihtoehdon "muu" tai "en tahdo kertoa". Myös juridisen sekä koetun sukupuolen ero on hyvä tehdä selväksi, että kumpaa tarkoitetaan.

Moninaisuuden näkyminen nuorille paikan päällä voi olla tärkeää. Turvallisesta tilasta viestimiseksi voit ripustaa seinälle esimerkiksi sateenkaarilipun tai kiinnittää työpaitaasi pinssin. Tilassa olisi hyvä olla tarjolla myös moninaisuudesta kertovia julisteita ja esitteitä.

Häirintäyhdyshenkilöiden nimeäminen ja esille laittaminen seinälle voivat lisätä turvallisuuden tunnetta ja madaltaa kynnyistä olla yhteyksissä häirintätilanteissa.

Sateenkaarisanastoa

Sateenkaarisanastoa

Seksuaalinen suuntautuminen

Keneen tuntee vetovoimaa emotionaalisesti tai fyysisesti. Määrittelyssä huomioidaan yleensä oma sekä vastapuolen sukupuoli.

Hetero, heteroseksuaali

Tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa muita kuin samaa sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan, käytännössä yleensä mies naista tai nainen miestä.

Homo, homoseksuaali

Tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa samaa sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan. Yleensä homo termiä käytetään miehistä, mutta myös naiset voivat käyttää samaa määritelmää. Lesbo sen sijaan tarkoittaa naista, joka tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa naisia kohtaan.

Biseksuaali

Tuntee yleensä vetoa sekä miehiä, että naisia kohtaan.

Panoseksuaali

Panoseksuaali määritelmä on päällekkäinen biseksuaalisuuden määritelmän kanssa, mutta tarkoittaa, että henkilön vetovoiman kohteen sukupuolella ei ole merkitystä.

Omniseksuaali

Tuntee vetovoimaa kaikkia mahdollisia sukupuolia olevia ihmisiä kohtaan ja kokee vastakkaisen sukupuolen tärkeäksi tekijäksi.

Androseksuaali

Tuntee vetoa maskuliinisiin henkilöihin ilman tarkempaa sukupuolen määrittelyä

Gyne-/femiseksuaali

Kokee vetoa feminiinisiin henkilöihin ilman tarkempaa sukupuolen määrittelyä

Aseksuaali

Kokee tavallisesti hyvin vähän tai ei lainkaan seksuaalista vetovoimaa toisia henkilöitä kohtaan. Aseksuaalit voivat kokea kuitenkin romanttista, emotionaalista ja esteettistä vetovoimaa. Aseksuaali henkilö voi identifioida itsensä myös homoksi, heteroksi tai bi- tai panseksuaaliksi kokemansa vetovoiman kohteiden sukupuolen mukaan.

Sateenkaarisanastoa

Sukupuolen moninaisuus

Sukupuoli on moninainen ilmiö, joka ei ole jaoteltavissa vain mieheen ja naiseen, toisilleen vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen, vaan se ilmenee paljon moninaisemmin. (Santalahti 2024b.) Myös Seta (2024) määrittelee sukupuolen moninaisuuden laajaksi spektriä, joka ei ole jaettavissa selkeästi kahteen osaan. Sukupuolen moninaisuus sisältää sekä kaikki sukupuolivähemmistöt että -enemmistöt. Jokaisen ihmisen sukupuoli koostuu ainutlaatuisista ja yksilöllisistä piirteistä ja on näin moninainen. (Seta 2024.)

Cissukupuolinen

Kokee hänelle syntymässä määritellyn sukupuolen omakseen ja ilmaisee sukupuoltaan kulttuurinsa odotusten mukaisesti.

Transsukupuolinen

Sukupuoli tai sukupuolen ilmaisu ei ole yksiselitteisesti hänelle syntymässä määritellyn sukupuolen ja siihen yleensä kulttuuristen odotusten mukainen. Transsukupuoliset määrittelevät itse olevansa transihmisiä.

Ei-binäärinen

Henkilön sukupuoli-identiteetti ei sovi kaksinapaiseen nainen-mies-jakoon. Hän voi kokea olevansa molempia sukupuolia tai sukupuoleton

Sukupuoleton

Henkilö ei koe itsellään olevan sukupuoli-identiteettiä

Queer

Ihminen ei halua määrittää omaa seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoltaan. Queer-sanalla on myös poliittinen sekä akateeminen näkökulma ja ajattelumalli, joka pyrkii kyseenalaistamaan yhteiskunnan asettamia sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä normeja. Queer-käsite ei ole neutraali, vaan se voidaan kokea myös loukkaavana.

Lisää sanastoa: <https://pride.fi/osallistu/sateenkaarisanasto/>

Lisätietoa & järjestöjä

Lisätietoa/Järjestöt

Seta ry

Seta on sateenkaari-ihmisten ihmisoikeus- ja kansalaisjärjestö. Ihmisoikeustyön lisäksi Seta tarjoaa asiantuntija- ja koulutuspalveluita ja tukee...

[Seta ry](#)

Kaksoisklikkaamalla
linkkejä pääset
järjestöjen sivulle

tuki- ja neuvontapalvelu

Puhelin- ja verkkopalvelusta saat tukea seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

[sinuiksi.fi](#)

Sateenkaariperheet ry

Perheitä sateenkaaren väreissä

[Sateenkaariperheet ry](#)

Lisätietoa/Järjestöt

Nuoret

Sukupuolen pohtiminen kuuluu lapsuuteen ja nuoruuteen. Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus tarjoaa nuorille tukea ja tietoa sekä ohjausta lapsille ja nuorille heidän kasvussaan omaan sukupuoleen. Näi...

[Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus /](#)

Sateenkaari-ihmisten PERHESUHDEKESKUS

Sateenkaari-ihmisten Perhesuhdekeskus

Sateenkaari-ihmisten perhesuhdekeskus tarjoaa tietoa, vertaistapahtumia ja apua sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluville sekä heidän läheisilleen perhe-, rakkaus- ja läheissuhteiden...

[Perhesuhdekeskus](#)

Lisätietoa/Järjestöt

TRANSLASTEN JA -NUORTEN PERHEET RY

Translasten ja -nuorten perheet ry
Translasten ja -nuorten perheet ry toimii sukupuolen moninaisuuden kysymyksiä pohtivien lasten ja nuorten perheiden ja läheisten tukena.

 Transperheet

Lasten ja nuorten puhelin ja chat

Lasten ja nuorten puhelimessa ja chatissa lapsi voi kysyä tai keskustella luottamuksellisesti mistä tahansa itseä mieltäytävästä asiasta. Lasten ja nuorten puhelin numerossa 116 111 päivystää maksutta koko maassa...

 Mannerheimin Lastensuojeluliitto

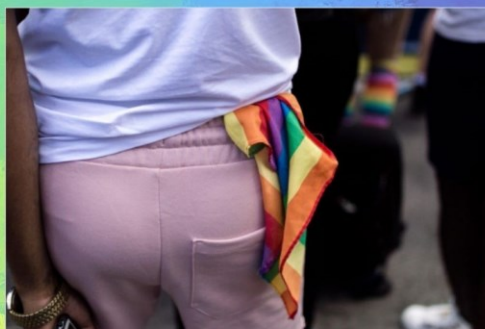
<https://intersukupuolisuus.fi>

Vertaistukea nuorelle

Verkkonuorisotalo Loiste
Klikkaa banneria ja pääset liittymään sateenkaarinuorten verkkonuorisotalo Loisteelle!

Seta - Nuoret / Jan 13, 2022

Vertaistuki
Setan jäsenjärjestöt sekä muut sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen järjestöt eri puolilla maata tarjoavat muuta vertaistukea ja -neuvontaa sekä...

Seta ry / Aug 8, 2018

Sinuiksi-chat sateenkaari-ihmisille

Sinuiksi-palvelu järjestää Tukinetissä Sinuiksi chat-vertaisryhmiä, jotta jokaisella seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvalla ja identiteettiään pohtivalla olisi mahdollisuus saada reaaliaikaista...

 Tukinet

Uskonnollista tukea nuorelle

Etusivu

Tukea uskonnollisissa yhteisöissä vaikeuksiin joutuneille ja heidän läheisilleen.

👉 Uskontojen uhrin tuki UUT ry

Sateenkaariyhdistys Malkus ry - Sateenkaariyhdistys Malkus ry

Hengellisyttä sateenkaaren alla.

👉 [malkus.fi](#)

BuraQ ry

BuraQ ry. 126 likes. BuraQ on Suomen ensimmäinen LHBTQIA -muslimille tai muslimitaustaisille suunnattu etujärjestö.

👉 [facebook.com](#)

Omahoito-ohjeita nuorelle

Sukupuolidysforian omahoito

Tämä materiaali on tarkoitettu niille ihmisille, jotka kärsivät sukupuolidysforiasta ja jotka joko haluavat itse etsiä keinoja helpottaa omaa oloa, tai joille ei...

👉 Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus /

Vähemmistöstressin omahoito

Sisällys Mitä on vähemmistöstressi? Miten vähemmistöstressi syntyy? Miten suojaudua vähemmistöstressiltä? Vähemmistöstressi kehossa Miten suojata kehoa? Vähemmistöstressin sosiaaliset vaikutukset...

👉 Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus /

On meidän aikuisten vastuulla kohdata nuoret turvallisesti ja sensitiivisesti. On hyvä muistaa, että sinun ei tarvitse olla asiantuntija tukeaksesi nuorta. Edistetään yhdessä tasa-arvoa ja jokaisen nuoren oikeutta olla oma itsensä!

